

litem Ecclesie agnoscunt, ubi qui velit patronatum acquirere, paratum sese exhibet ad augendam Ecclesie, vel beneficii dotem, saltem usque ad dimidium constitutæ dotis, firmiter etiam ubi tantundem, quod æquet, aut excedat constitutam dotem, conferatur, juxta ea, quæ superius tradidi. Quæ in re prudentiam imitantur prædecessorum Innocentii VIII.

CAPUT V.

De modis, quibus juspatronatus semel acquisitum in alios transfertur.

Juspatronatus semel alicui jure quasi-tum, quidquid olim certis in provinciis obtineret, hodie perpetuum habetur, & transfertur ab adquisitore in successores, vel juxta juris ejusdem naturam, vel juxta modos initio præstitutos. Dixi, quidquid olim certis in provinciis obtineret; etenim à sexto quidem Ecclesie sæculo certum esse generaliter potest, perpetuum juspatronatus fuisse; an verò ante idem sæculum id recipere-tur, an etiam à sexto sæculo id statim receptum ubique fuerit, dubitari posset in conspectu canonis 1. caus. 16. quæst. 5., & canonis 32. caus. 16. quæst. 7. Laudatus canon 1. referendus est ad caput 10. Arausicani Concilii anni 441., non ad monumenta Nicolai Pontificis, quemadmodum Romani Correctores adnotaverunt: at enim constare non potest, quinto sæculo jam fuisse concessum fundatoribus jus nominandi Clericos in Ecclesia instituendos, quod jus in eo primum canone ædificatori Episcopo reservatur; quod nec fortè in successorem Episcopum transferretur. Quod si ita sit, dici posset, perpetuum quidem fuisse patronatum, destitutum tamen nominandi jure, quod non nisi recentiore ætate concessum est. Imò etsi quis adhuc contendere velit, ut jus nominandi adserat successoribus, nec impinget quidem in senten-

& Hadriani VI. superius commemoratorum, qui dum ante Tridentinum Concilium privilegiaria juspatronatus abolerunt, hanc causam privilegii onerosi ad effectum acquirendi juspatronatus ex augmento dotis expressè adprobaverunt, dicta constitutione *Cum ab Apostolica* anni 1485., & dicta constitutione *Accepto* anni 1522.

tiam canonis, cujus auctores non solliciti erant de successione juris nominandi definienda, sed potius de definiendo jure, quod tributim competeret & Episcopo ædificatori, & Episcopo diocesano, quasi dicerent, institutionem in Ecclesia, unà cum regimine sacrorum diocesano cedere, jus nominandi ædificatori, non exclusis ædificatoris successoribus, indulgeretur. Insuper laudatus canon 32, qui est Toletani Concilii anni 655., pertinet ad singularem Hispanicarum provinciarum disciplinam, quæ provinciæ jamdiu bellorum injuria quassatæ, & à Romano-Græco Imperio divisæ non communi cum cæteris jure utebantur, quemadmodum adhuc erit inferrius observandum. Præterea, uti liquet ex integro canonis contextu, qualis adparet in actis ejusdem Concilii, canon ille conceptus est de monasteriis, & Parochialibus Ecclesiis, quæ *quorundam Episcoporum vel insolentia, vel incuria horrendam decidebant in ruinam*, de quo ædificatores ipsi querelam ad Concilium detulerant; unde nihil nimirum, si illarum sollicitudo commissa fuerit fundatoribus ipsis, *quandiu in hac vita superstites extiterint*; ex quibus colligitur, non tam ordinaria jura in iis adjunctis concessa fuisse fundatoribus, quale erat jus nominandi Clericos, sed etiam alia extra ordinem, ad quæ

quæ ea clausula, *quandiu in hac vita superstites extiterint*, referretur. Porro, quæcumque hac in temporum & canonum obscuritate accommodanda sit interpretatio, certum est, successione temporum non penès unam fundatorum personam constituisse juspatronatus, sed etiam in successores post fundatorum obitum comveuisse. Et quidem in juspatronatus Ecclesiastico, quicumque successor est in dignitate, vel beneficio, cui patronatus cohæret, is patronatum nanciscitur. Eadem ratione in patronatu reali, is perenni successione patronatu gaudet, qui rem possidet. De patronatu, uti vocant, passivo, vix sermonem habeo; cum hic propriè patronatus non sit, sed nominatio plurium Clericorum sibi invicem in beneficio succedentium à fundatore facta, in quo non tam successio, & succedendi ratio inspicitur, quàm singularis designatio fundatoris. Quæ disputari possunt, pertinent præcipuè ad juspatronatus, uti vocant, activum, qui verus patronatus est, prout illud modò hereditarium est, modò gentilium, aut familiare. Passim tradi generaliter solet, in ordine successionis in hoc juspatronatus easdem leges esse observandas, quæ in fideicommissis, in pluribus etiam, quæ in feudis à Pragmaticis custodiuntur. Sed nonnihil juvabit, aliqua specialiter adnotare.

Itaque cum primum juspatronatus in Ecclesia receptum est, illud haberi de-cuit, veluti suapte natura hereditarium, nisi aliud à fundatore specialiter expressum fuisset. Siquidem cum juspatronatus quædam sit honorifica repensatio bonorum in Ecclesiam collatorum, eorum gratia fieri repensationem decebat, qui ex collatione bonorum sua jura imminui sentiebant, quales erant heredes. His accedit, heredes ipsos coactos identidem fuisse ad perficiendum pium, sacrumve opus, quod à defunctis institutoribus ceptum erat, non undecumque perfectum, quod jam olim statuerat Zeno Imperator in l. 15. cod. de sacros. Eccles., ex-

cepta ex Nomocanone Photii in tit. 2. de extruendis Ecclesiis; ac propterea passim & heredibus nomen conveniebat fundatorum. Eisdem sanè principiis adhæsit Justinianus Imperator, seu in l. 46. cod. de Episc. & Cler., cum deffinivit, oportere, ut heredes impleant, quod à defuncto ceptum est in utilitatem Ecclesie, seu in Nov. 123. cap. 18., cum ordinationem, id est designationem, Clericorum aut fundatori, aut ejus heredibus adseruit, seu denique in Nov. 131. cap. 7. & 10., cum religiosa loca jam à fundatoribus cepta voluit ab heredibus perfici. Hæc ipsa confirmata sunt canonibus in Ecclesia editis, can. 35. & 36. caus. 16. quæst. 7., cap. 1. & 3. de jurepatron. Negotium sanè nemini facescere debent aut canon 30., aut canon 31. caus. 16. quæst. 7., in quibus mentio singularis facta videtur *de filiis, nepotibus, ac honestioribus, propinquis*. Fortè enim verba hæc eò spectant, non ut filii, nepotes, & propinqui præferantur heredibus, sed eò, ut ideo filii, nepotes aut propinqui ad juspatronatus admittantur, propterea quod ipsi ut plurimum fundatoribus heredes existant; & reverà in dicto can. 31. promiscuè filii, nepotes, & propinqui, etiam heredes appellantur, ibi, *ipsis tamen heredibus*. Fortè etiam dici potest, in Hispania singularem disciplinam fuisse, juxta quam is honor, non heredibus, sed filiis, nepotibus, ac propinquis deferretur, etsi heredes non essent, in Hispania inquam, ad quam non nisi seriùs pervenit Justinianus codex, in quo clarius deffinita ea jurisprudentia generalis fuit, & ad quam nec pervenire adhuc potuit laudata antiquior constitutio Zenonis, quæ desideratur in codice Theodosiano, quo uno Hispani utebantur. Ex his facillè infertur, ordinario jure heredes universos fundatori in patronatu succedere; & hanc ipsam ob causam, ubi singularibus constitutionibus receptum est, ut in legitimis successoribus femina à masculis concurrentibus excludantur, juspatronatus

etiam devolvi cum hereditate ad masculos, exclusis feminis; similique ratione fundatoris, vel patroni filium ad juspatronatus minimè admitti, nisi aut institutus heres fuerit, aut heres extiterit; neque enim in hereditario patronatu filius admitteretur, qui à paterna hereditate abstinuisset.

Res perspicua esse videtur, ubi fundatori, aut fundatoris heredi unus tantum heres existat. Quid verò, si plures heredes fuerint, vel æquali, vel inæquali tributa inter ipsos portione? Juspatronatus in his speciebus semper indivisum manebit, can. 35. & 36. caus. 16. quæst. 7., Clem. 2. de jurepatron. Jamdù enim aboliti abusus fuere, qui gliscere cœperant ferreis Ecclesiæ sæculis, quum plures Ecclesiarum patroni inter se partiebantur non solum Ecclesias, verum etiam Altaria, & unusquisque singulos Clericos designabat Altari ministraturos, unde aliquando eveniebat, ut omnes simul designati Clerici sacra facerent in eodem Altari, & dum unus Missarum solemnia celebrare inciperet, alter jam Eucharistiam, conficeret, postremus ad finem vergeret; quibus corruptelis non aliter olim mederi potuit, quam Episcopali mandato, quo sacræ reliquiæ ab Ecclesiis, & ab Altaribus asportarentur, & clauderentur ostia Ecclesiarum, dicto can. 35. & 36., cap. 1. & 2. de jurepatron. Hodie firmata indole patronatus, tanquam juris individui, plures fundatoris, vel patroni heredes loco unius habentur. Quamobrem frustra quæreretur, an jus aderescendi locum inter ipsos coheredes haberet, quoties unus ex heredibus juri suo cederet; nimirum cum Ecclesia non possit esse in parte patronata, in parte libera, coheres, qui juri suo non cessit, integrum potius juspatronatus, quod habebat, dicendus est retinuisse, & liberius exercere ex coheredis refutatione, quam partem adquisivisse. Ita sese res habet in proposito, ac si de servitute reali ageretur, quam si quis stipulatus fuisset, &

pluribus relictis heredibus decedisset, à singulis heredibus solida petitio esset, adeo ut acceptilatio ab uno herede pro parte facta inutilis haberetur, l. 17. ff. de servit., l. 4. §. 4. ff. si servit. vindic., l. 72. ff. de verb. oblig., l. 13. §. 1. ff. de acceptilat. Simile quidquam adparet in onere evictionis, quæ species defensionis est, quod sanè & ipsum semel ab uno susceptum non dividitur inter ejus heredes, l. 62. §. 1. ff. de eviction., l. 85. §. penult. ff. de verb. obligat. Quamobrem juspatronatus adhuc distat in hac parte abs jure dominicæ potestatis, quod domini in servos suos habebant, cujus ratione, si duo domini essent, cedente uno jus suum, alter jure aderescendi eam, quæ sibi decrat, domini partem adquirebat, §. 4. instit. de donation., Paulus lib. 4. sentent. tit. 12. §. 1., licet enim servus divisionem minimè pateretur, divisio tamen quadam animo concipiebatur, argumento l. 2. princ. cod. de com. serv. man., quod satis erat ad inducendum jus aderescendi; at honor patronatus in Ecclesia, aut beneficio, nec dividuus in se est, neque dividuus fingi potest, ne exitu inspecto quodammodo divisus videatur. Insuper notandum est, in jurius quibusdam individuis aliquando receptum fuisse, ut uno herede suum jus remittente, alter jus suum remittere teneretur, recepto certo pretio, quemadmodum contingebat apud Romanos in servo communi, juxta speciem leg. 16. ff. de Senatuscons. Siliano, & ex constitutione Justiniani in l. 1. cod. de servo comm. manum., juncto dicto §. 4. instit. de donat., juxta quas leges libertate à condomino data servus plenam libertatem facillè consequeretur. At hæc disciplina, præterquamquod variis disputationibus fuit aut veteres obnoxia, uti idem Justinianus testatus est in dicto §. 4., proptereaque non firma fuit, nisi post expressam Imperatoris constitutionem in dicta l. 1., facilius recipi potuit, quoties ageretur de re, quæ pretio æstimari valeret. Non est igitur

igitur traducenda ad juspatronatus Ecclesiarum, in quo nulla pretii æstimatio admittitur, in quo nulla est singularis constitutio adeo favens libertati Ecclesiarum, ut jurius semel alicui quæsitis, & ab ipsa Ecclesia concessis fraus, & diminutio fiat. Magna erant digni apud Romanos miseratione servi, qui non voluntariè, sed fato, aut necessitate in eam conditionem turpissimam redacti fuerant. Non tanta autem est habenda ratio juspatronatus in Ecclesia constituti, quod ex liberalitate Ecclesiæ concessum est, & ex quo non magnum sentit Ecclesia detrimentum, quin potius aliquando præsidium, ac non contemnendum patrocinium. Quod si juspatronatus voluntate heredum dividi nequit, eandem ob causam nec dividi poterit judicio familiæ exciscundæ; imò si quæreretur, an in hoc judicio possit abs Judice juspatronatus uni potius heredi, cæteris exclusis, adjudicari; probabilior mihi videretur opinio asserentium, hanc facultatem Judici denegandam esse, cum Judex ea tantum adjudicare possit uni, in quibus compensatio gratia alterius locum habeat, l. 19. & 20. §. 5. ff. famil. excisc.; ac compensatio in jurepatronatus, quod naturam induit spiritualis juris, non est admittenda; atque ob hanc rationem Jureconsultus in l. 30. ff. famil. excisc. respondit, jus religiosi loci, utpotè exempti ab humano commercio, in illud judicium non venire. Id adeo verum puto, ut licet in eadem hereditate plura sint juspatronatus, quorum unum uni, alterum alteri coheredi assignare Judex vellet, huic divisioni locus non fiat, quia nusquam dici potest compensatio facta in ea re, quæ compensationem refugit; præsertim etiam quod interesse Ecclesiæ possit, plures potius, quam unum habere patronum, ab uno potius, quam ab alio defendi.

Nondum tamen confecta res est, nisi præterea distinguatur juspatronatus ab jurius ejusdem patronatus exercitatione. Jus quidem patronatus per se consideratum

individuum est; fieri tamen potest, ut exercitio partes recipiat aut æquales, aut inæquales, aut ex voluntate fundatorum, aut ex arbitrio possidentium. Id vel ipsa utilitas publica suasit, ut fundatoribus, vel patronis liceret omnem, quoad fieri posset, dissentendi, vel dimicandi occasionem avertere. Finge in primis, fundatorem decedisse duobus relictis heredibus, quorum prior unum, posterior plures heredes habuerit: licet omnes patroni sint, atque individuum jus unum possideant, quasi solidum, tamen in exercitio jurius ita habebuntur, ac si fundatori successerint omnes non quidem in capita, sed in stirpes, ut, quoad fieri valeat, servetur æqualitas inter heredes fundatoris, quos æquo jure fundator ipse vocavit, Clement. 2. de jurepatron. Secundò poterunt quoque coheredes pro diviso, sive facta commoda temporis distributione, jure suo experiri, ex gr. alternis vicibus Clericum præsentando, ad quam tamen distributionem non aliter deveniri potest, quam si patroni singuli consentiant, ita ut ne major quidem patronorum pars minorem partem, etsi ad unum redactam, vincere possit; imò & singulorum consensus liberè præstandus erit; ac propterea si patroni fortè in jure suo exercendo discordent, Episcopus eos ex gr. ad alternas præsentationes Clericorum faciendas cogere non poterit; atque hoc est; quod statuit Summus Pontifex in Clementina 2. hoc tit., dum inquit *Patronos non ipsos inter se posse liberè convenire de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando*; neque enim ante Clementem V. scimus, hac auctoritate usos unquam fuisse Episcopos, qui, quoties Patronos minimè concordēs agnoscerent, eo potius quandoque deveniebant, ut ostia clauderent Ecclesiarum, & reliquias adportarent, cap. 1. & 2. de jurepatron. Fateor, aliquando contingere, juxta juris Romani principia, in jurius individuis exercendis, in quibus dissidia oriri inter plures possent, auctoritate Judicis tempora dividi, quibus jus exercentur, argumen-

to l. 7. §. 10. ff. communi divid., l. 4. & 5. ff. de aq. quot. & æst. Hæc tamen vera sunt, ubi nullum aliud superest ordinarium juris remedium ad pacandos animos; qua in specie extra ordinem partes suas Judex interponit. Sed ubi agitur de jurepatronatus, ordinarium remedium est, quod spectat ad jus præsentationis: nimirum si patroni in præsentando dissentiant, nec aliquem communibus suffragiis præsentent, ad Episcopum libera devolvitur beneficii collatio, si præsentatio facta non sit, aut Episcopus unum alteri liberè præponit, ubi plures à pluribus patronis fuerint præsentati, cap. 3. de jurepatron. Singularis exceptio est in quibusdam juribus, quæ fundatores sibi reservaverint, & quæ per plures expleri non possunt, in quibus propterea non nisi extraordinario remedio, id est auctoritati Judicis locus esse potest. Quod ex gr. contingeret, si fundator sibi initio reservaverit jus, & honorem habendi stato die, ac ritu candelam benedictam; etenim pluribus deinde existentibus fundatoris heredibus præcipi abs Judice potest, ut patiantur, alternis vicibus sibi candelam tribui, quoties alia ratione fieri satis omnibus nequeat.

Singulares quoque sunt leges dictæ successioni in jurepatronatus gentilitio, vel familiari, in quo qualitas tantum gentis, vel familiæ, non qualitas hereditaria inspicitur, adeo ut, ne testamento quidem, patronus filios, aut agnatos excludere non valeat, contra legem dictam à fundatore, cui parere omnino debet. Et quamquam sint, qui saltem fundatori hanc facultatem concedendam putent; ego tamen arbitror, non licere ipsi novam in detrimentum Ecclesiæ indere semel constituto patronatus qualitatem; cum Ecclesiæ aliquando interesse possit, potius fundatoris agnatos, aut liberos, in limine propterea foundationis admissos, quam ignotos quosdam extraneos patronos habere. Aliud dicendum est, si fundator ipse, non fundatoris successor, consensum Episcopi impetret, ut legem

ab initio dictam retractet, & alios sibi successores, quam liberos, vel agnatos designet. Siquidem in proposito agitur de eo, quod Ecclesiæ interest; quodque propterea ecclesiastici Prælati accedente consensu facile transformatur. Neque conqueri possunt aut liberi, aut agnati in limine foundationis vocati, quod deinde excludantur mutata à fundatore sententia; siquidem isti cum necdum certum jus adquisiverint, potius nihil accepisse, quam jure suo spoliati fuisse à fundatore videntur, argumento l. 3. ff. de interdictis & relegatis. Imò ex hac ratione concedetur fundatori, non tamen fundatoris successor, facultas liberè eligendi unam lineam vel liberorum, vel agnatorum ex pluribus ab initio vocatis, in qua una juspatronatus concludatur, etiam non accedente Episcopi consensione, propterea quod licet mutetur forma initio indita patronatus, de hac tamen immutatione conqueri Ecclesiæ nequit, ut potè ex qua utilitatem sentit, spe concepta futurum, ut facilius libera evadat; aliàs autem semper verum est, cæteras lineas ab initio vocatas conqueri non posse, quia liberum erat fundatori illas aut vocare, aut non vocare. Qua vero ratione liberi, agnati omnes in patronatus familiaris, vel gentilitii successione admittantur, nequit generaliter deffiniri; sed distinguere oportet varias istorum patronatus formas, quarum diversitas agnosci solet ex verborum conceptionibus, quibus foundationum tabulæ constant. Prima species est patronatus, uti vocant, gradualis, in quo veluti per gradus jus ipsum descendit de patre in filium, de filio in nepotem, & sic successivè in descendentes omnes. Hæc patronatus qualitas in dubio præsumitur, dummodo aliàs in genere constet, patronatum familiaris esse, argumento l. 32. §. 6., & l. 69. §. 3. de legat. 2., atque in ea ad jura patronorum explicanda, nunquam aut filius cum patre, aut cum filio nepos admittitur; sed qui proximius fundatori est, interea remotiorem excludit, quemad-

mo-

modum, si plures in eodem gradu sint, omnes æquè admittuntur. Altera species est patronatus linealis, in quo ex agnatione non omnes simul lineæ vocantur, sed successivè, & quasi per gradus; atque in ea specie nunquam admittitur linea ulterius vocata, quousque extant ex iis, qui in linea antè vocata consistunt, etiam si fortè qui in ulteriore linea extant, sint fundatori propinquiores. Tertia species est patronatus primogenialis, qui scilicet de primogenito vocatæ lineæ, vel familiæ in primogenitum quasi per gradus traducitur; qua in specie probabilior videtur opinio asserentium, primogenitum juris præferendum esse primogenito facti, ita ut ex gr. filius primogeniti patrum, seu fratrem patris secundogenitum, utut nepote seniore, excludat. Agitur in hac re de honore familiæ concesso; honor autem, & splendor familiæ ex usu gentium in primogenitis, & primogenitorum filiis convenientius servatur; unde vulgares sunt in hac, & simili materie regulæ, quibus, cum inter plures ad primogenitum vocatos sit controversia, primò consideranda est linea, secundò gradus, tertio sexus, quarto denique ætas. Non ita dicendum est in patronatu, uti vocant, passivo; in quo, cum propriè juspatronatus non sit, sed nominatio à fundatore facta, ac propterea dirigatur non ad honorem familiæ, sed ad designandum in certa familia gratia Ecclesiæ administrum, primogenitus facti, sive senior, primogenito juris anteferretur, cum per seniore administrum melius Ecclesiæ, & beneficio consulatur. Exceptio tamen erit in jurepatronatus activo, si ex conjecturis aliter colligatur sensisse fundatorem; veluti si fundator dixisset, se vocare ad patronatum non primogenitum quidem, sed majorem natu, vel seniore ex agnatis; hæc enim verba, nisi aliter usus aliquarum regionum ferat, vulgò non ad juris, sed ad facti primogenitos referuntur; ex quibus propterea constitutum Pragmatici adserunt saltuarium patronatum, quasi

patronatus prosiliat de una in alteram lineam familiæ, vel agnationis, ut semper in seniore resideat. At si inter duos geminos natos de primogeniali patronatu controversia oriatur, hæc erit potius controversia facti, quam juris, ut ait Jureconsultus in specie legis 15. & 16. ff. de statu hominum. Disputent quidem Physici, quis genitus primò fuerit, Jureconsultus cum primò genitum vocat, quem primò editum fuisse natura demonstrat, proindeque eum admittit ad primogenialem patronatum, qui primò natus fuerit. Difficilius lis dirimeretur, quoties non satis constaret, uter de geminis natis primò editus fuerit, uti contingeret, cum enixa mulier morbo gravata, aut quicumque gravatæ mulieri prospiciunt, sollicitam curam non habuerunt, ut unum filium ab altero discernere. Ego putarem, in hac dubitatione non nihil concedendum esse patriæ potestati, ac tanquam primogenitum eum habendum esse, quem tanquam primogenitum pater habuerit, quasi jam paterno judicio in possessione primogenii constitutum, à qua dejici nequeat, nisi ab eo, qui manifestis probationibus se primogenitum esse demonstrat. Postrema species juspatronatus seu gentilitii, seu familiaris est, cum plures, vel omnes de gente, vel familia ad modum Collegii expressè vocantur; atque in hac specie obtinet, ut filius etiam cum patre concurrat, sintque propterea totidem constituti patroni, quot existunt capita; & vulgò juspatronatus collegiale appellatur.

Qualecumque autem sit ex quatuor superius explicatis speciebus juspatronatus, semper distinguendæ erunt duplicis generis lineæ; aliam enim Pragmatici vocant lineam effectivam, aliam contentivam. Effectivam dicunt, in qua continentur solum descendentes à fundatore; contentivam quasi eam, in qua continetur ipse fundator, quæ etiam complectitur agnatos collaterales; atque inter utramque lineam discrimen intercedit, quod nunquam contentiva linea ad pa-

tronatum vocata censeatur, nisi expressè, aut saltem ex gravibus conjecturis, constet de ejusdem vocatione. Quæri solet, an femina ad patronatum familiarem, vel gentilitium admittantur. Improbendam non puto hac in re Pragmaticorum opinionem, qui illas demùm admittunt deficientibus masculis; quia licet femina ad familiam pertineant, non tamen æquè per ipsas familia servatur, cum in alias ipsa familias per nuptias traducantur, l. 195. in fine, & l. 196. ff. de verbor. signific. Quod tamen ita velim intelligatur, ut femina à fundatore descendentes postponantur quidem agnatis à fundatore pariter descendentes, & qui dicuntur esse in familia effectiva; non autem postponantur agnatis fundatori collateralibus, & qui dicuntur esse in familia contentiva, etiam si agnati collaterales in defectu agnatorum descendentium expressè vocati fuissent à fundatore, argumento tituli 18. lib. 2. feudorum. De feminarum filiis alia habenda erit ratio, quotiescumque fundator, aut agnatos tantum vocaverit, aut agnationis unius habendam esse voluerit rationem; cum feminarum filii ad familiam & agnationem minimè pertineant, dicta l. 196. ff. de verbor. signific. Quod si fundator aut de agnatione, familiave expressè non meminit, aut eam contemplatus fuisse non adparet ex conjecturis; sed tantum ex. gr. dixerit, se vocare ad juspatronatus nepotes, & descendentes suos, & masculos; hac in specie eum non videatur institutus agnatiivus, vel familiaris patronatus, sed potius descendendum masculorum gratia, quid prohibebit, quominus ad illum etiam masculi à femina descendentes, matre tamen exclusa, admittantur, etiam concurrentibus masculorum filiis, l. 4. cod. de liberis præteritis? Ne autem liberi illegitimi gentilitium, aut familiare juspatronatus adquirant, manifesta juris ratio prohibet, sive quod præsumendum non est, de istis cogitavisse fundatorem; sive quod Ecclesia ab

honoribus ecclesiasticis spurios arcere consueverit, etiam si fortè legitimi proponantur, nisi specialis etiam in hac parte dispensatio accesserit, qua ipsi ad acquirendum juspatronatus idonei declarentur.

Sunt etiam aliæ singulares observandæ leges in translatione juspatronatus realis, quod nimirum villæ, feudo, vel fundo cohæret: siquidem istud transit in eos omnes, ad quos feudi, villæ, vel fundi possessio transferatur. Hæc regula perspicua æquè ac certa est, ubi agitur de pleno translato dominio rei, veluti donatione, venditione, legato, aliisque similibus titulis ad dominium transferendum idoneis. Quandoquæ tamen contingit, ut non plenum rei dominium transferatur, sed tantum vel dominium utile, vel aliud jus reale dominio utili proximum; atque in his casibus dubitari solet, num hoc jure reali translato etiam censeatur translatum juspatronatus. Species est à specie sejungenda. In primis dubitandum non est, quin Vassallus, emphyteuta, & is qui bona, non locationis brevi tempore circumscriptæ causa, sed, uti vocant, *ad firmam*, id est, vel ad vitam, vel ad longissimum tempus, puta centum annorum, possidenda accepit, juspatronatus potiatur, cap. 7. & 13. de juspatron. ; etenim isti omnes dominium utile nascuntur. Atque ex hac ipsa ratione etiam ad juspatronatus exercendum admittetur fructuarius, utpotè qui quodammodo prædij dominus dici potest, l. 4. ff. de usuf. & quemadmodum. Nequè in hac re probari debent quorundam Interpretum adnotationes, qui scripserunt, ideo denegandum esse fructuario jus istud, propterea quod non possit accenseri fructibus, qui singulis annis renascuntur. Nam fructuario non solum fructus rei fructuariæ cedunt, sed etiam quidquid obvenit occasione fructuariæ rei, quemadmodum commodè deduci potest ex l. 13. §. 8. ff. de damno infecto. Potiore sanè jure translatum juspatrona-

tus dicitur in maritum, quoties illud dotali fundo cohæreat, quum maritus dotalis fundi dominus habeatur, princip. instit. quib. alien. lic. Bonæ fidei possessorem certum est ad patronatum admitti; nam hic jure saltem prætorio dominium habet, atque apud omnes tanquam verus dominus consideratur. Aliud sanè dici debet de creditore, qui pignoris, hypothecæve nomine bona possideat; uti enim creditor, licet possessionem habeat, tamen possessor non est, quemadmodum eleganter scribebat Macer in l. 15. §. 2. ff. qui satisd. cogant; nec jus habet dominio proximum, ita debet abs juspatronatus exercitione repelli. Præterea finis constituendi pignoris est, ut creditor fructus, & obventiones percipiat nomine debitoris in sortem computandos, cap. 6. de pignor., cap. 1. & 2. de usur., imò & finis idem pignoris intra eos limites continetur, quos postulat securitas creditoris. Quomodo autem aut fructibus accenseri, vel inter obventiones referri, vel computari in sortem à creditore poterit, ex. gr. Clerici præsentatio ad beneficium, atque alia similia juspatronatus jura, quæ & pretio æstimari non possunt, & nihil commune habent cum securitate creditori præstanda? Potius censeo, juspatronatus exercitionem concedendam esse, non quidem simplici depositario, qui non possessionem habet, sed meram custodiam; sed sequestri, pœnens quem fundi, alteriusve rei litigiosæ, cui patronatus adhæreat, possessio quadam, sive detentio auctoritate Judicis habeatur; quum enim juspatronatus exercendum aliquando sit, & sine mora, nemo alius eodem jure experiri posset sine litigantium detrimento, quorum interest, à sequestre patronalia jura exerceri, dum ipsi exercitione interduntur, ne aliàs possessionem patronatus à se abjecisse videantur; quæ sententia maximè congruit definitioni Clementis V. in Clement. un. de sequestrat. posses. & propriet., agentis, etiam rerum beneficiarum sequestram illarum om-

nium curam gerere & posse, & debere.

Qualecumque sit juspatronatus, nec per se vendi, nec cum re aliqua permu- tari potest, cap. 6. & 16. de juspatron. per se inquam; neque enim repugnat, vendi universitatem bonorum, ita ut cum illa patronatus transeat in emptorem, argumento l. 30. ff. famil. ercisc. in illis verbis, *cum universitatem emere non possim*; eodem modo, quo contingit in juspatronatus reali re vendita. Non erit ista patronatus venditio, sed potius venditio universitatis, aut rei, quam ex accidenti sequitur patronatus, quemadmodum Imperatorum statuæ, & religiosa loca ab humano commercio exempta, apud veteres vendito fundo, cui adhærebant, non vendi quidem per se dicebantur, sed cum re vendita in emptorem transire, l. 22. 23. 24. ff. de contrah. empt., l. 53. §. 1. ff. de action. empti, juncta l. 62. ff. de adquir. rer. domin.; unde Tacitus lib. 1. annalium cap. 73. ajebat, nihil contra religionem fieri, cum Augusti effigies, & alia Numinum simulacra hortorum & domuum venditionibus accederent. Hinc sequitur, venditori non licere augere rerum venditarum pretium, ex eo quod rebus venditis patronatus cohæreat, cum simoniæ species sit, temporale quidpiam pro jure spirituali, vel quod proximè accedit spirituali, exigere. Imò simoniacum etiam crediderim illum, qui in contracta venditionis faciat juspatronatus mentionem, hac ex. gr. formula usus, *vendo fundum cum omnibus juribus, actionibus, servitutibus, juspatronatus &c.* Siquidem singularis hæc juspatronatus mentio animum vendentis indicare videtur. Neque dicas, non obesse eam exprimi formulam, quæ adhuc tacitè inest, quoties non exprimeretur; nam novum non est, aliquando expressa nocere, quæ non expressa non nocent, l. 52. ff. de condition. & demonstrat., quod & adparet in ea legati specie, qua testator fundum duobus leget adjecta particula *quis partibus*; quæ sanè particula licet tacitè legato interesse videatur, expressa ta-

men habet singularem effectum, & impedit jus adrecedendi, cui locus fieret, si non exprimeretur. Excipe tamen casum, quo mentio fieret jurispatronatus, non tanquam rei obnoxia venditioni, sed velut admonitio quaedam specialis facta emptori, ut nimirum ipse intelligat, quænam sint jura, quæ rem venditam sequantur, possitque illorum conscius factus eadem faciliè exercere; quæ sanè venditoris mens ex conjecturis elicietur, veluti si adpareret, fundi pretium occasione jurispatronatus adauctum non fuisse, aliisque similibus argumentis. Quæri adhuc solet, num vendi saltem actio possit, qua emptor coram iudice experiatur ad petendum juspatronatus, de quo sit controversia. Verius arbitror, neque hanc venditionem esse admittendam, quam actio ad rem petendam induat eandem naturam, quam habet res ipsa, argumento l. 18. ff. de auctoritate tut., & l. 16. cod. de usuf., & nihil interesse videatur, an quis rem habeat ipsam, an actionem ad rem petendam, l. 15. ff. de Reg. jur., l. 52. ff. de acquir. rer. dom., l. 17. ff. de acquir. possess. His accedit, admissa hac venditione, variis statim collusionibus præbitum iri occasionem, & passim eventurum, ut sub specie probatæ venditionis actionis ad juspatronatus consequendum, jura ipsa patronatus veniant in detestabilem mercaturam.

Si de jurispatronatus donatione quærat, distinguendum in primis est inter laicum, & ecclesiasticum patronatum. Qui ecclesiastico jurepatronatus gaudet, non nisi in iis casibus donare illud poterit, quibus aut jura, aut res sui beneficii alienare potest; imò & in ipsa donatione eas omnes intercedere oportebit solemnitates, quæ generaliter in alienatione juri, & rerum ecclesiasticarum sunt custodiendæ, præsertim juxta extravagantem unic. de rebus Eccles. non alien. int. com. Si verò quisquam laicum habeat patronatum, iterum distinguendum est, an donaturus sit vel eidem, vel alteri Ecclesiæ, vel loco religioso, vel alteri

laico. Cùm Ecclesiæ, vel loco religioso donetur, donatio tanquam Ecclesiæ utilis, etiam non accedente Episcopi consensione, valebit, cap. 7. de donat., cap. 8. & 14. de jurepatron., cap. unic. eod. tit. in 6.: cùm fiat alteri laico, non valebit, nisi Ordinarii accedat auctoritas, dicto cap. 7. 8. 14. & unico. Sunt qui putant, sufficere in proposito, ut expetatur Ordinarii consensus, quasi Ordinarius ipse aut cogatur consensum præstare, aut si invitus sit, nihilominus ad donationem ritè deveniatur. Quoniam verò qui ita opinantur, non aliud, quoad ipse non verim, præferunt argumentum, quam quod deducitur ex cap. 17. de jurepatron., istud autem nihil habeat cum proposita specie commune, non video, quæ ratione cogi Episcopus possit ad præstandum consensum, quasi novum patronum, quem nec fundatoris tabulæ expresserunt, neque natura patronatus exposcit, nulla id suadente utili causa, invita Ecclesiæ recipere teneatur. Memoratum Alexandri III. rescriptum pertinet ad salubrem illam providentiam, quæ ejusdem Pontificis ætate & scriptis jam legibus firmata fuerat, & exemplis. Jamdiu laici occupaverant bona Ecclesiarum, & Clericorum: ut ut ad restitutionem concitarentur sollicitudine Antistitum, parere renuebant, incusantes modò ambitum, modò avaritiam, modò generaliter depravatos mores Clericorum, aut etiam allegantes affluentem redditus Ecclesiarum, quibus faciendæ erat restitutio. Cùm autem paratos sese exhiberent ad concedenda occupata bona, & jura potius monasteriis, vel Clericis illis, qui tùm primùm communem vitam inire cœperant, veluti transactione composita res fuit; nimirum id ipsis licere pronunciatum est, dummodo Episcopi consensus accederet; quod sanè factum fuit, ut hinc facilius ad Ecclesiam bona eadem reverterentur, illic salva manere videretur potestas Episcoporum, qui potius, quam laici possessores, cùm consentirent, tùm credebantur auctoritate sua bona de una in aliam Eccle-

cle-

clesiam transferre. In his adjunctis, quæ adulerat temporum difficultas, improbat Alexander III. illorum Episcoporum duritiam, qui consentire noluerunt, ac professus est, se suppleturum auctoritate sua, quod auctoritate Episcopali perfici minimè potuisset.

Denique juspatronatus semel constitutum transferri de uno in alium potest per præscriptionem, qua tamen in re oportet distinguere ecclesiasticum à laico patronatu. Nam si adversus ecclesiasticam dignitatem, vel officium præscribatur patronatus, quicumque tandem sit præscribens, sive laicus, sive ecclesiasticus, non minor admitteretur præscriptio, quam quadraginta annorum, cùm hæc, & non minor, saltem hodie, in rebus ecclesiasticis locum habeat, quemadmodum in præcedente capite demonstratum fuit; & in hac materie non tam inspicienda sit conditio illius, qui præscribat, quam illius, contra quem præscribatur, cap. 4. & 6. de præscription., cap. 2. eod. tit. in 6. Id ipsum dicendum erit de patronatu mixto, utpotè qui in iis, quæ specialem favorem exhibeant, patronatui ecclesiastico comparatur. At si præscribatur adversus laicum patronum, sive lai-

cus, sive ecclesiasticus præscribat, solùm triginta annorum spatium sufficiet, cùm non agatur de ecclesiastico privilegio, quod tantum locum faceret quadragenariæ præscriptioni, aliàs autem nemo ignoret, jura ferè omnia triginta annorum spatium præscribi: Porro quæcumque sive tricenaria, sive quadragenaria præscriptio proponatur, non aliter proderit, quam si bona præscribenti fuerit fides, cap. 5. de præscription., cap. 1. eod. tit. in 6., cap. ult. de consuetud., quamquam ista semper præsumatur; non tamen necessarium erit allegare titulum, vel probare, cùm talis sit præscriptio, quæ juri communi non adversetur; neque enim jus commune uni potius, quam alteri juspatronatus Ecclesiarum, aut beneficiorum addicit; & quæ de justo titulo probando, ac de immemoriali possessione tradita sunt in capite præcedente, præsertim in conspectu decretorum Tridentini Concilii, pertinent quidem ad eum, qui velit patronatum præscribere adversus Ecclesiæ libertatem, non ad eum, qui velit alienum patronatum sibi jure præscriptionis adserere, juxta notas juris Pontificii regulas in dict. cap. 1. de præscr. in 6.

CAPUT VI.

De modis, quibus juspatronatus probandum est.

Perfidia improborum hominum, & oblivio factorum vetustorum, quæ quosque etiam prudentissimos fallit, res humanas adeò persæpè turbaverunt, ut, quemadmodum illa viam ad res ac jura aliena invadenda aperuit, ita ista rebus semel jure quasitis retinendis obfuisse noscatur. Id contigisse in jurepatronatus quotidiana ferè experientia demonstrat, in quo nonnulli ingenitam libertatem quarundam Ecclesiarum, aut beneficiorum callidis artibus sustulerunt; modò effingentes tabulas foundationum, ac donationum, quæ nunquam existerunt,

modò jactantes privilegia, quæ nunquam obtinuerunt; modò longam consuetudinem prætexentes, ubi nullum haberent titulum, ut Ecclesias, ac beneficia ad sua jura traherent; nonnulli è contrario jurapatronatus semel jure quasita amittere coacti sunt, quod vetera monumenta, quibus illa demonstrarentur, aut ex oscitantia, aut ex injuria temporum omnia ferè corrodentium, amiserunt. Huc respexerunt Tridentini Antistites, quando initio capitis 9. sess. 25. de Ref. professi sunt, æquè injustum esse, legitima patronorum jura tollere, ac iniquum sit